

ОПЕРАЦІЇ НАТО З ПІДТРИМАННЯ МИРУ І БЕЗПЕКИ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Досліджуються аспекти участі НАТО в міжнародних місіях, включаючи завершені та місії, які нині проводяться за межами альянсу.

Ключові слова: операції з підтримки миру і безпеки, воєнна політика, безпека, НАТО, ООН.

Abstract

They are being investigated to aspects of NATO's participation in international missions, including completed and currently conducted missions outside the alliance.

Keywords: peace and security support operations, military policy, security, NATO, UN.

Вступ

Аналіз та систематизування порядку формування концепції миротворчої діяльності НАТО та досвіду проведення операцій з підтримання миру та безпеки (далі – ОПМБ) за участі альянсу в умовах переорієнтації НАТО з колективної оборони на колективну безпеку є актуальним питанням сьогодення. Відомо, що одним з інструментів для врегулювання конфліктів є застосування військової сили у формі ОПМБ, які перебувають на стадії активного розвитку і є порівняно новим явищем у світовому суспільстві. ОПМБ залишаються дієвим політичним інструментом врегулювання воєнно-політичних конфліктів, який забезпечує вирішення комплексу завдань, які не можуть бути вирішені жодною державою окремо.

Основна частина

Тенденція посилення ролі НАТО у врегулюванні військово-політичних конфліктів посилюються з кожним днем. Інтерес до врегулювання конфліктів пов'язаний з тим, що після закінчення “холодної війни” і розпаду СРСР відпала необхідність у стримуванні радянської військової загрози. Функції врегулювання конфліктів сприяли “збереженню блоку, його оновленню і забезпеченню стабільності військовополітичних зв'язків між європейськими державами” [1, с.41].

У 1990 році НАТО проголосила про “гнучкість” функцій і включила регіональні конфлікти у список “викликів і ризиків”, які замінили колишню “загрозу зі сходу” [3, с. 122].

Згодом НАТО вперше у своїй історії на саміті глав держав і урядів країн альянсу оприлюднило Лондонську Декларацію про трансформацію північноатлантичного альянсу, а в листопаді 1991 року опубліковано Римську декларацію, в якій викладалася нова стратегічна концепція альянсу в якій було наголошено, що безпека країн-членів НАТО залишалась головним завданням альянсу, але в новій концепції вона об'єднувалась зі специфічним зобов'язанням працювати над вдосконаленням і розширенням загальноєвропейської безпеки [2].

Нова стратегічна концепція альянсу проголосила про “гнучкість” функцій і включила регіональні конфлікти у список “викликів і ризиків”, які замінили колишню “загрозу зі сходу” [3, с. 122].

На саміті держави-члени НАТО ухвалили нову стратегічну концепцію, в якій визначили ризики в галузі безпеки як “багатовекторні та важкопередбачувані” [4]. Мета НАТО залишається незмінною – захищати свободу й безпеку всіх членів альянсу, але підхід до безпеки у XXI столітті принципово відрізняється від минулого, а саме, загрози країни визначаються такими, що можуть виникати далеко

за її межами, і на основі цього прийнято рішення щодо запобігання конфліктам і врегулювання криз за межами зони відповідальності Альянсу. Тобто з 1999 року блок НАТО перейшов на новий етап – з колективної оборони на колективну безпеку.

Реалізація цієї стратегії була продемонстрована в діях НАТО поза межами своєї договірної зони в операціях на території Югославії, а також у Персидській Затоці, в Сомалі, на Гаїті, в Лівії і Афганістані.

Стамбульський саміт НАТО 2004 року дав відповідь на питання – яким чином Альянс забезпечуватиме стабільність своїми активними діями [5], а саме:

-розбудова відносин у сфері безпеки з всезростаючим числом країн партнерів: від Балкан через Кавказ до Центральної Азії, через Середземне море до країн арабського світу;

-проведення військових та інших операцій (за необхідності) від патрулювання акваторії Середземного моря до миротворчих операцій на Балканах в Іраку та Афганістані.

Сформована концепція миротворчої діяльності НАТО дала змогу отримати вагомий результат діяльності НАТО – успішні операції з підтримання та встановлення миру не лише в Європі, а і в країнах Азії та Африки, що свідчить про значне розширення географічних рамок проведення місії за межами зони відповідальності Альянсом.

Усі операції (за винятком повітряної операції у колишній Югославії у 1999 р.) проводились з метою забезпечення миру і стабілізації ситуації у країні, широку підтримку таких операцій надали країни-партнери Альянсу, учасники програми “Партнерство заради миру”.

Аналіз концепції миротворчої діяльності НАТО та ОПМБ альянсу в кризонебезпечних регіонах дає змогу дійти наступних висновків: НАТО на сьогодні є організацією зі сформованою концепцією миротворчої діяльності та вельми активною у плані операцій у конфліктних регіонах. Ця активність виявляється також у регіонах за межами “зони відповідальності” НАТО, наприклад, Північна Африка і Близький Схід (Пакистан, Афганістан, Іран, Ірак, Лівії, Судан, Середземне море, біля узбережжя Африканського Рогу та у Сомалі й на Балканах). Розширення зон стабільності загроз, які виникають далеко за межами зони відповідальності НАТО, не можуть бути поза її увагою. Зокрема, тероризм, розповсюдження зброї масового знищення і проблема “країн-ізгоїв” становлять собою виклики, які неможливо подолати, виходячи лише з “територіального” розуміння безпеки. Пройшла переорієнтація НАТО з колективної оборони на колективну безпеку.

Висновки

Нині найбільш ефективним інструментарієм подолання кризи на глобальному рівні є ресурси НАТО як воєнно-політичного блоку, та ресурси країн-членів і країн-партнерів в зоні відповідальності Альянсу та поза його межами. У співробітництві з НАТО об'єктивно зацікавлені ООН і ОБСЄ, оскільки Північноатлантичний Блок є організацією, що має у своєму розпорядженні сили, готові й здатні до проведення військових операцій щодо запобігання і врегулювання конфліктів. Подальші дослідження необхідно зосередити на вивченні проблем безпекового середовища, викликів і загроз сучасного світу. Трансформації збройних сил країн-членів Альянсу як інструменту реалізації воєнної політики держави, для врахування під час проведення реформ у Збройних Сил України в умовах агресії Росії проти України та зовнішнього політичного курсу України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Шатун В. Т., Тимофєєв С. П. Роль НАТО в запобіганні конфліктам у світі та протидії Міжнародному тероризмові *Світова та європейська інтеграція* : навч. посіб. Миколаїв : Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2008. С. 38-40.
2. The Alliance's New Strategic Concept, 07 Nov. 1991 – 08 Nov. 1991 Last updated 26-Oct-2009. URL : http://www.nato.int/cps/uk/natohq/official_texts_238 (дата звернення 17.06.2023).
3. *НАТО : історія, структура, діяльність, перспективи* : навчальний посібник. Луцьк : ВНУ Ім. Л. Українки, 2008. С. 122.
4. Стратегічна концепція Альянсу. Брюссель : Відділ інформації та преси НАТО, 1999.
5. NATO, Istanbul Summit. URL : <http://www.nato.int/docu/comm/2004/06-Istanbul/home.htm> (дата звернення 17.06.2023).

Коваль Ірина Валеріївна – студентка кафедри автомобілів та транспортного менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: irysha11022004@gmail.com

Науковий керівник: **Корнієнко Валерій Олександрович** – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри соціально-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: valkorney1958@gmail.com

Koval Iryna – student of the Department of Automobile and Transport Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, , e-mail: irysha11022004@gmail.com

Supervisor: **Kornienko Valerii** – Dr. of Political Sciences, Professor, Head of the Department of Social and Political Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa, e-mail: valkorney1958@gmail.com

